

MOSIĄDZ (42) *sb m*

-dz (36), -c (6).

o jasne.

sg *N* mosiądz (20). ◇ *G* mosiądzu (9). ◇ *D* mosiądzowi (6). ◇ *A* mosiądz (4). ◇ *I* mosiądzem (2);
-em (1), -(e)m (1). ◇ *L* mosiądzu (1).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVIII w.*

1. *Metal stosowany m.in, do wyrobu drobnych przedmiotów użytkowych oraz w zdobnictwie; stop miedzi z cynkiem i innymi pierwiastkami o zawartości ponad 55% miedzi; orichalcum (a. auricalcum) Murm, Mymer¹, BartBydg, Mącz, Calep, Cn; cuprum BartBydg, Mymer²; electrum BartBydg, Cn; aes Calep, Cn; aes coronarium, pyropus Cn (40) : Murm 124; Mymer¹ 6v; Auricalcum, est genus metalli ex diversis metallis conflatum, habens similitudinem auri in splendore et duritiam aeris, moszyancz BartBydg 16b, 47, 103b; A MOiądz iefł rzeczón od tego: iże ma światłość złotą y twardość miedzi/ bowiem Mofiądz bywa z miedzi/ y z ognia fiłnego [!], y innemi przyprawami bywa ku złotey barwie przywiedzion. [...] Then Mofiądz częŝto kroć z piłma zową gi Kontrifałem/ á to dla barwy podobney Kontrifałowi. *FalZioł* IV 48d, +7v, IV 48a, 48d [3 r.]; Cuprum Kupffer Mofiądz (*I wyd.* Miedz) *Mymer²* 5; nátychmiałt wyiął z zánadrza łwego bárzo piekną tablicę wczynioną z mofiądzu [*tabulam aeream; thablyczą myędzyana HistAl 1510/31*] y s kofci Słoniowey/ mieyfcy przedzielaną złotem y frebrem *HistAl* A3; Chociaiby nym y mofiądz łmálcem przyŝtroiono/ Przedfię zá piękne złoto wnet będye kupiono. *RejWiz* 47v; Tumulus honorarius, Grób kámieniem álbo mofiądzem położony. *Mącz* 157c, 268c; á pirwej iefłzcze/ poki złoto nie było ták tanie/ [*pasowanemu rycerzowi*] mofiądzu/ do rzędu ná koń/ do oŝtrog/ do łtrzemion/ wżywác dopułzczano. *GórnDworz* V6, Y4; iáko mármorámi/ moŝiądzem/ y wŝelákiemi doŝtátki mieyfca tákie [*ciepłe źródła*] łą ochędożóne. *Oczko* A4; Trzebáby łztukę vkázác w tym niepołpolitá/ [...] wczynić twarz litá. Z bládłego [!] moŝiądzu/ ábo z miedzi czerwonáwey *KlonŻal* D3; Godzienbyŝ łławnodawnych miŝtrzów máłowánia/ Y ręką Mentorowá w moŝiądzu rzezánia. *KochProp* 3; Subaeratum. Quod foris quidem aurum ostendit, intus autem aes occultat – Pożłoczoni na mofiądzu *Calep* 1014b, 36a, [738]b; *KlonWor* 67.*

W przeciwstawieniu: »mosiądz... złoto« (2): Bo widzifł iżeć máło nie iednáki bláfk od mofiądzu iáko y od złotá. *RejZwierc* 19; *CzechEp* 233.

W porównaniach (9): Ty rzeczy mowi Syn Boży/ ktory ma oczy iáko płomień ogniowy/ á ktorego nogi podobne łą mofiądzowi [*et pedes eius similes aurichalco*]. *BibRadz Apoc* 2/18; *RejAp* 12, 13, 13v, 28v, 29; *BudNT Apoc* 1/15; *WujNT Apoc* 1/15, 2/18.

W charakterystycznych połączeniach: z mofiądzu uczynić (uczyniony) (2), ułać; mofiądzem położony; w mofiądzu rzezanie.

W połączeniach szeregowych (3): *BartBydg* 38b; Szkocia [...] ma złotho/ frebro/ żywe frebro/ żelázo mofiąc *BielKron* 277; *CzechEp* 233.

Szereg: »miedz i mofiądz« (1): iáko bywa złoto niewypolerowane bez gláncu: á miedz y mofiądz polerowany y fárbowany połyłkánim łwym oczy ludzkie zwodzác *CzechEp* 233. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.*]

2. Wyroby z *mosiędzu* (2) : [Mosiędz: mosiędzu pospolitego 2 kamienia i 9 funtów *InwMieszcz 1578 nr 220*; Mosiędz: miednice 3 i nalewka [...] lichtarz zawieszisty, moźdzerz i z tłukiem, lichtarzów 5 i prawda. *InwMieszcz 1599 nr 304.*]

W połączeniach szeregowych (2): Naprzoth wzięła fíchatí. [...] Czeny wífíftek Schimbank. Item myędzy. moífíędzv. y ynícwego wífífkiego domóftwa. *ZapMaz V S 2/332v; BielKron 250v.*

JB